

„ОСТАВИЋУ ВАМ ЈЕДИНО РЕЧИ...”

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ РУКОПИСНЕ ЗАОСТАВШТИНЕ
ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Народна библиотека Србије

Београд
2013.

Десанка са сестрићима Радмилом и Браном, 1946. година

Изложба *Оставићу вам једино речи* заснована је на избору грађе из рукописне заоставштине Десанке Максимовић и дочарава амбијент у коме је песникиња стварала, како је и чиме писала, како су изгледале прве верзије песама, које је песнике преводила, са ким је водила преписку. Експонати изложбе – рукописи песама за децу и одрасле, преводи са страних језика, писма, позивнице, телеграми, честитке и личне ствари по први пут су јавно изложени.

У име свих поштовалаца дела Десанке Максимовић захваљујемо родбини песникиње који су нам уступили заоставштину, а посебно њеном сестрићу Браниславу Милакари и сестричини Радмили Милакара Петровић, која је одрастајући и живећи с породицом у стану из кога нас је Десанка заувек напустила, сву ту грађу чувала и сређивала.

Аутори изложбе

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ – НАРОДНА ПЕСНИКИЊА

Свака нација има песнике које поштује, оне којима се диви, и оне које воли. Десанка Максимовић била је од ових трећих, рећих – највољенија српска песникиња. С њом и с њеним стиховима (што је у случају ове песникиње једно те исто) поистовећивале су се генерације, и поистовећивале се поколења. Отуда је она у Србији више од пола века парадигма поезије уопште.

То је и зато што је она писала тако како је дисала. Њен начин казивања био је непосредан и сугестиван. Лирско *ја* и песникињино *ја* били су једно, јединствено целовито биће које је у стварном животу носило земаљско, власитито име. Она није говорила ни са каквог пиједестала, са предикаонице или са говорнице, јер, како је написала једном савременику „нисам писала по прописима ни свештеника ни политичара“. Исписивала је речи онако како се оне исписују у писму најблискијем пријатељу. Онако како их је мислила, без примисли да некога у нешто убеди, или да на нешто наговори, још мање да укори. Она се поверавала, без бојазни да ће бити несхваћена. Говорила је језиком разумљивим сваком човеку, јасно, тачно и прецизно, без околишања, алузија, примисли и затамњивања. Језик њене поезије био је онај језик којим говоре обични људи једни с другима, код своје куће, на пијацама, на пољу, славама, сахранама... који се шапуће крај деџег узглавља и у љубавном загрљају, али и у себи, и пред собом, пред судбинским питањима бивствовања.

Њена намера није била да импресионира учене нити пак да се додворава тумачима поезије, тога је била лишена. Њен песнички образац био је једноставан, песмоторни језик није био апстрактан, дискурзиван, херметичан или зауман – језик скривених порука, већ језик оних који осећају и саосећају – исконски говор жене. Код ње у стиховима није било изненађења, непредвидивости, све је било тако једноставно, природно, очекивано и једино могуће. Јер, говорила је са праизвора језика и осећајности враћајући поезији јединствену магију поетичности.

Иако је испевала небројено стихова интимистичке природе говорећи о унутрашњим менама бића, о

усамљености, љубави, патњи, стрепњи, тескоби... она је имала и емпатично ухо за све људске несреће и страдања како појединца тако и етницитета.

Но, она није имала ништа мање осетљиво око и ухо и за *црву*, и *сироту кудељку*, као и за земљу (*верујем земљи на реч*, гласи стих истоимене песме) – за поља и оранице завичаја. Осећај завичајности је код ње била врло изражена интимна категорија која је бојила целокупно њено песништво. Но, њој је и цео свет био дом. Њен молски пев подразумевао је целокупност живота и света. Јединство са природом и истост са сваким човеком дао је њеној поезији изразити етички и хуманистички печат.

Она је говорила универзалним језиком којим говори лирика већ три миленијума – осећајношћу, непосредношћу, искреношћу и сентиментом. Рођена као весница пролећа, Десанка Максимовић опевала је и све наше зиме као Антигонине ране, не хотећи тиме да негира туђе. Она се уздизала изнад сваке људске погубељи, бројања својих и пребројавања туђих, сматрајући да као песникиња на то нема права, јер, како је написала, *песник нема рода, века и порекла*.

Биће писања Десанке Максимовић дисало је кроз поезију љубављу и праштањем, она се обраћала људском у човеку. Њен песнички исказ био је непосредан, а песнички глас, сугестиван и саосећајан, деловао је истинито и непатворено. Њеним стиховима веровало се као ниједном песнику српског језика, она је била, то без зазора треба рећи – народна песникиња.

То је и зато што се она у поезији није служила надмудривањем нити подруживањем, већ разумевањем, *за свачије мишљење детињасто и јеретичко, и заблудела мишљења и стања свих времена*, за свакога ко је пао у *немилости, за свако гоњено звере*, тражила је помиловање, *за сва њихова и наша зверства*. Зато су њени стихови били преводљиви и разумљиви сваком ко их чита, на било ком језику, јер је језик људскости исти на свим језицима.

Радмила Лазић

DESANKA MAKSIMOVIĆ – POETESS OF THE MASSES

Every nation has the poets it respects, those it admires, and those it loves. Desanka Maksimović was of the third group, the rare one – the most beloved Serbian poetess. With her and her verses (which in the case of this poetess is the same) generations identified themselves, and will identify themselves. That is why she has been a paradigm of poetry in general in Serbia for more than half a century.

It is so because she wrote the same way she breathed. Her way of expression was sincere and suggestive. The lyrical *I* and the *I* of the poetess were one, united and complete being that in the real life had its earthly, proper name. She did not talk from a pedestal, from a pulpit or from a platform, since, as she wrote to one of her contemporaries, “I did not write according to regulations of priests or politicians”. She wrote words in the way they were written in a letter to the closest friend. In the way she thought, without a slight intention to convince someone of something, or to talk somebody into something, even less to reprimand. She confided in others, with no fear she wouldn’t be understood. She used a language that every man could understand, clearly, correctly and precisely, directly, with no allusions, reservations or mystifications. The language of her poetry was the one used by common people, at home, on the market, in the field, at celebrations, funerals... in which one is whispering near the child’s bed and in the love embrace, but to oneself, and before oneself, before the fateful questions of being.

Her intention was not to impress the learned or to play up to the interpreters of poetry; she was free from that. Her poetic pattern was simple, her creative language was not abstract, discursive, hermetic or incomprehensible – a language of hidden messages – but a language of those who feel and sympathize – the primeval language of woman. There were no surprises or unpredictabilities in her verses; everything was simple, natural, expected and only possible. She spoke from the original source of language and sensibility, giving back to poetry its unique magic quality.

Even though she wrote numberless verses of intimate nature, telling of the inside changes of the being, of loneliness, love, suffering, worry, anxiety... she also had an em-

pathic ear for all human miseries and suffering, both individual and ethnic.

But her eye and ear were not less responsive to *a worm* or *a poor spinner*, as well as to land (*I take at the land’s word*, says the verse of the poem with the same name) – to the ploughed fields of the homeland. The feeling for her homeland was quite an emphasized intimate category that coloured her entire poetry. But, on the other side, the whole world was her home. Her chant in a minor key included the entirety of life and the world. Unity with nature and sympathy for every man gave her poetry a pronounced ethical and humanistic mark.

She spoke the universal language spoken by lyric poetry for already three millenniums – through sensibility, frankness, sincerity and sentiment. Born as a herald of spring, Desanka Maksimović sang of all our winters as of Antigone’s wounds, not denying other men’s at the same time. She raised herself above every human disasters, above the counting of her own folk and counting off of the others, thinking she had no right to that as a poetess, since, as she wrote herself, *a poet has no family, no age and origin*.

The being of Desanka Maksimović’s writing breathed through poetry with love and forgiveness; she appealed to the human quality in man. Her poetic expression was candid, and her poetic voice suggestive and compassionate, true and genuine. One trusted her verses like no other verses in Serbian language; she was, and that ought to be said without reservation, a poetess of the masses.

This comes from the fact that she didn’t use outwitting or mocking in her poetry, but understanding, *for everyone’s opinion childish and heretic, and lost opinions and states of all times*, for each one *who’s fallen into disfavour, for every hunted beast*, she asked for pardon, *for their and our atrocities*. That is why her verses are translatable and understandable to all that read them, in any language, because the language of humanity is the same in all languages.

Radmila Lazić

NARODNA BIBLIOTEKA
SR SRBIJE

11000 BEOGRAD
Skerbićeva 1
Tel. 451-281-9

02-352/p

Beograd,

Poštovana drugarice Maksimović,

U ime kolektiva Narodne biblioteke Socijalističke
Republike Srbije najtoplije Vam se zahvaljujemo na vredan poklon
kojim ste doprineli upotpunjavanju fondova Biblioteke.

S poštovanjem

UPRAVNIK BIBLIOTEKE SRB,

/Svetislav Đurić/

DESANKA MAKSIMOVIĆ
Generala Ždanova 16
Beograd

Захвалница Народне библиотеке Србије
Десанки Максимовић на вредном
поклону из 1973. године

РУКОПИСИ

... Док пишем не тиче ме се ништа сем онога што осећам. Бележим то онако како наилази: не тичу ме се правци, школе, критика... Најближа су ми и најдража дела, која тек настају у мени. Увек ми се чини да ће песма која ће се тек родити бити најбоља.

... У питању како се односим према свом делу скривено је зацело и питање како се односим према свом дару, мислим ли да га имам, верујем ли да сам песник. На њега ћу вам одговорити стихом из једне песме "Ја знам ко сам". Можда зато мирно стојим пред критиком.

(концепт за интервју из рукописне заоставштине, 1976. година)

Сирењка.

Не, немој ми прити! Јоту из далека
да вама и велим ова што ја зва.
Јер сретна је летта само док се чека,
док од себе само мисленицај да.

Не, немој ми прити! Има више дражи
ова славка сирењка, секање и сира?
Свај мило летине догде, док се каражи,
о сени се само тек по сунити зна!

Не, немој ми прити! Башто то, о сени?
Из далека камо све во звезда ста;
из далека само дивно се свени.
Не, немој ми се прити ова што ја зва.

Сеница.

Сањам да тем поти:
јер мислим поти а дрвце мисла,
и тово се збоје свало, цура, јожи;
јер онеми бујни шраји, то вога,
и прелетом и небо мило од сретне мисли.

Јер шире ширине, и као да поти
и небо, шире ширине, подјасе, јури;
јер, у дурин бржа, бубав, пот се буји,
и мислима својим, оculo се поти;

јер због шире летине у ваздуху шире.
Свај природу Господ Ва штој, гресе, кити.
Дрвце, воге, маче, једнаком, бити,
све што миса, сени то и зове.

Јоту! Сави, мизи у дучионе, јожи,
шито летне. јоту, да шире се шити!
Јоту! Све крви, маче, онек, то што дражи,
и у свени, сени, омаси, мизи.

Изложени рукописи песама из заоставштине Десанке Максимовић

Моји земљаци, Грачаница, Рађање љубави, Самоћа, Одлазак, Жена, Над свеском умрлог ђака, Сељакова смрт, Србија се буди, Устаници, Отаџбино, ту сам, Не бој се, На Стражилово идем, Песников кип у парку, Лед твоје срце нагло обузима, Кумова Слама у димњаку, Железно сунце, Говор железа, Пакао, Песниково виђење, Сећања, Глас предака, Ноћ, Звона у Нину, Волос, Морана, Здравница Норвешкој, Бдење, Брда, Магла, Бура код Нарвика, Григов гроб, Дрвена црква, Жеђ, Крвави крст, Свици сведоци, Крстови, Сенке, Међу планетама, Рађање песме, Искуство, Запис о ратовима, Дон Кихот (део), Човек, Тајна, Прва посета, Цветно чудо, Успаванка цвећу, Над разбијеном саксијом, Хирург, Крадљивци пролећа, Моцартов реквијем, Разговор са завичајним каменом, Нашег оца мајка, Фестивал у Струги, Поноћни Торонто, Трке, Земља Шведска, Лет авоном, Жељна сам разговора, Памтићу све, Зимска подокница, Слутња смрти, Чекаћу, Кремаљски музеј, Зовина свирала, Старење, Преплашена птица, Последњи састанак, Лазар над Косовом, Затрављен гроб – Косово, Ратиште, Призивање, Узалудна опомена, Зенице иконостаса, Два дављеника

Моји земљаци
 Оу Брашковици соди дрва селу
 Келу град воје да спремају.
 Сиротаси одбацију ширину младу,
 Сунце пије кора се још пије у мрак
 Церите што тек појављу да расину
 Ово ботавици дан погину селу
 Док тад сунце не прече свој пут небом.
 Тек кад свануло на востану своје нове рату
 Седну на плање и маче се шорбе схвати
 Сутрадан на војину једном слагае гради
 На педина комад које зирдан носе
 Вратију митозе крај крста брестова носе
 Прошину пољско по ширину дрвета хладу
 Унад својим у граду, то прогати,
 Гледате огањ у крст дретови толи
 Крстове крст само ошине и светле
 И неколико Ерументова камење солу.

Грачанице
 Грачанице, над бар не би била од камена
 над би се могла на небеса вазнети
 као ботавице Милешева и Солотача
 да тајна ружа крај тебе ширину ширину
 да ти брже не ходију по каменити /
 И твоја свота у бар не бију
 као срце предака, Грачанице
 да бар светилите ви с тога иконостаса
 невоју нашој пенкара ружу,
 Ни анђели Симонидино лице?
 Ја бар ниса толико дрво
 улопати у ту земљу - и нас омае
 да се ниса привици у тебе копати.
 Грачанице, над бар не би била од камена
 над би се могла у небеса вазнети!

Рађање љубави

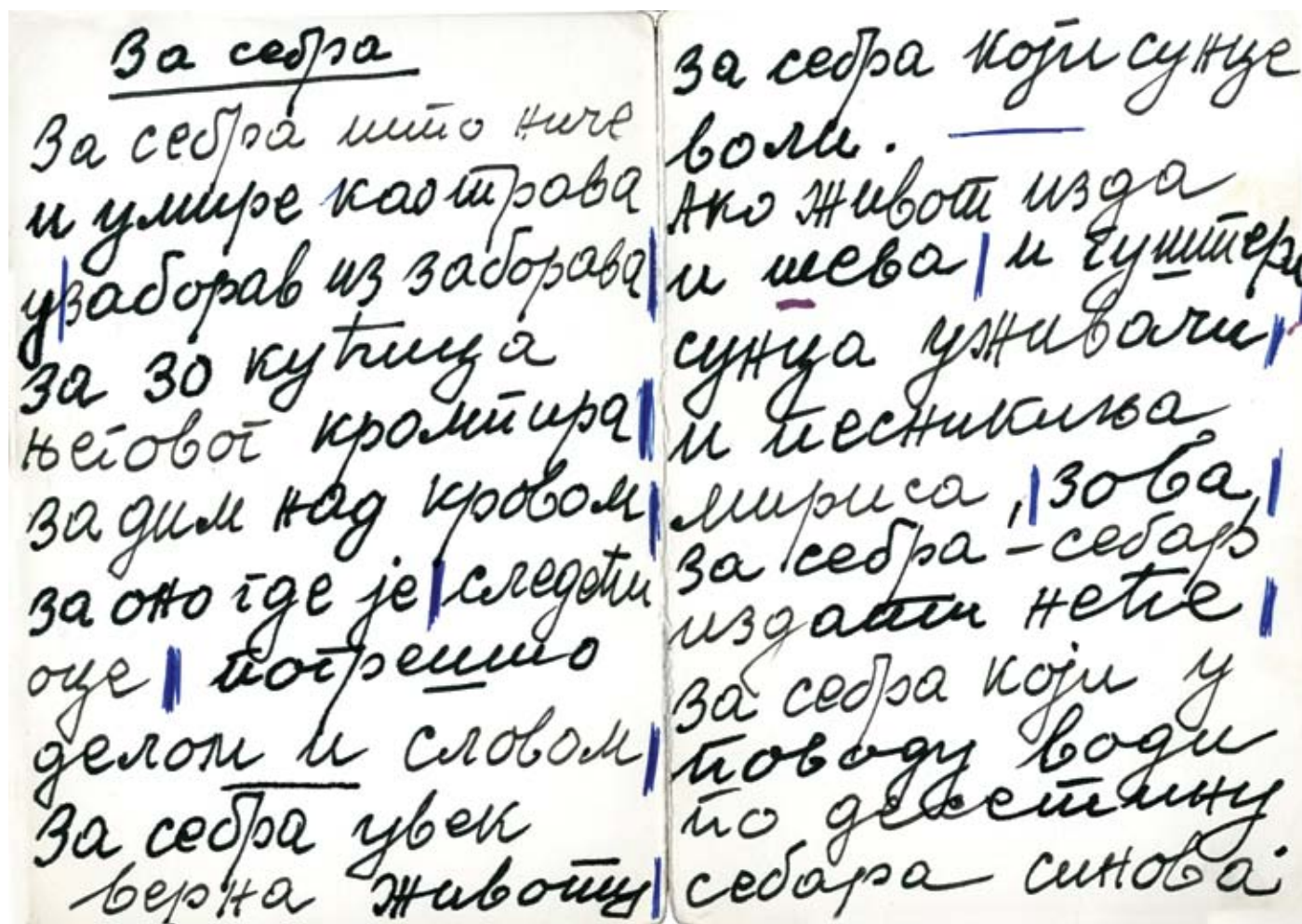
Шта обузима младе постоје
не могу да се растају од обала
птице и расике мешају претите
мириси падају један другом на груди
плачу ветрови што не могу имати дете!
баца се љубављу издегнута шева
у кањон што га сунце проторева,
кад риба и бивур се пољубе у води,
сунце прозрати срца њина **невина**
а то бива само кад песник

треба да се роди.
Планини која никад није имала млека
набрину груди
и белу од облака доји
и месец се као у младости узбуди
кад је црледа млеком обливену,
излазе на шумску стазу толи сисари
и плачу и смеју се као буди,
девојкама долазе на сан гуде ствари
а то бива само кад песник
треба да се роди.

Како је настала збирка **Тражим помиловање**

... Нису ме ни цар Душан ни Законик први навели да тражим за људе помиловање. По природи сам склона самилости и вољна да је од силних и срећних тражим за немоћне и несрећне. Прелиставајући Законик изненада и за себе саму схватила сам да оно што сам дуго мислила и осећала могу најбоље изразити супротстављајући се строгости нашег првог Законика. Две претераности су повеле бој: средњовековна суровост у кажњавању и песничка попустљивост и схватање људске природе.

... За цара би се могла молити милост једино од бога, а засад још нисам водила дискусије с њим. Ја сам цара помиловала, што значи разумела га, дозволивши му у завршној песми да објасни неминовност закона и казни.

Изложени рукописи песама из збирке **Тражим помиловање**

За себра, О хијерархији, За свргнуте, За земљу куда војска прође, Душанов монолог о пореклу, Монолог цара Душана о царској имовини, За бранковинске сељаке, За чобанку која се по оцу не зове, О лову

Добро нам дошли, драги пријатељи, и ви из далека и ви Југословени. Надамо се да ће нам и сунце помоћи да се у Београду добро, угодно осетите – оно тек што није синуло. Београд, као и сва наша земља, увек је рад гостима и званим и намерницима. Та отвореност према свету, једна је од најлепших, најљудскијих особина нашег Београда. Странци коју су га бар једном посетили кажу да се човек у њему осећа као код своје куће.

Само, нажалост, својом спољашношћу Београд још не личи на велике градове света из којих сте нам ви дошли, драги гости и пријатељи, јер нисмо стигли да залечимо све ране које је последњи рат нанео његовим улицама и грађевинама. У нашим парковима, и у октобру тако раскошно зеленим, треба застати с тугом и поштовањем, као у војничком гробљу, јер су никли из костију људи затрпаних рушевинама. Али оно што су Београду тешки услови живота током историје одузели, природа је богато накнадила, загрливши га двема великим рекама и уздигав га на неколико шумовитих брежуљака.

Драги гости, на сусрету ћемо говорити о темама већ вам познатим, заказаним; али у и спонтаним разговорима увек ће бити речи о поезији и о слободи. Код нас се најчешће о томе говори, јер смо свет који има антене за поезију свега света, и јер смо за њу и сами обдарени, јер изнад свега ценимо слободу и не дамо на њу.

Свакако сте чули да имамо у земљи пуно брига, али ви мирно уживајте у нашем поднебљу, праћени сте пријатељством, спремношћу да вам боравак код нас буде угодан, праћени сте жељом да од нас понесете радосна сећања – а своје тешкоће ми ћемо већ савладати – на добро и своје и целога света – јер ако пожар захвати само крајичак једне земље, брзо ће се свуда раширити пожари и зла воља.

(Концепт за говор из рукописне заоставштине, без датума)

Песма Београду
Београде, граде Амира и Келџа,
Балкански и словенски
граде милих
широкогрудих грађанине света,
живи, и свакој се одужици сим.
Ми наш си Месец и наш Синтиду нум,
наш Птицу и Пресија, Протири и древни
Дас.

Слободари света у те се куну -
Корејау далеки, сусед Арбанас.
Брворно си свакогши ширих врата
а срца осто још не сагледаха.
Продавна Драво са седам пелата
у сени кула, мита и плаћана
богекај старост река и планети
планине, њиве, стече и саване,

³
широкогрудих грађанине света,
песнице борбе, граде партизане
ми и звездо јулских и мартовских бунџа
а њимите пуно варница и рана
туд имах као убога Перуна,
а срце као у Страхинић-Батџа.
Брзометка си вепротх зашита,
и мач повоздан будан и отрезан
што плану пелу ко-ма на крај света
на срце народу коме на засти и да.

⁴
Београде лејте, дрговити, листи
Београде присти и недотучиви
и кад буди на Марс оду, живи
стражари, тикај, под звездама
лисни.
Богекај старост река и планети
планине, њиве, стече и саване,
широкогрудих грађанине света,
песнице борбе, граде партизане.

Поводом драмског извођења песама из збирке **Немам више времена**

... Увек сам се бојала како ће поезија поднети сцену, особито ме је страх било за песме “Немам више времена”. Одговарала сам Театар поезије да се тога не прихвата. Али су они веровали у себе и у Ксенију, и Ксенија Јовановић је ту веру оправдала. Успела је да се поистовети са прастањем, из кога је поезија у књизи “Немам више времена” рођена. Говорила је као у сну, као у бунилу жалости, то је збиља било тумачење поезије.

Најбољи проналасци тога тумачења мислим да су били тај што је говорила тихо, што су јој речи замирале од узбуђења, и затим тај што је из песме у песму ишла без застајкивања, без наслова...

НАШО НАУБЕНО И
НАДРАЖО ПЕЧУКУНИ
ПОВОДО СТОТОУ МРБОЋЕНА
"НЕМАА ВИШЕ ВРЕМЕНА"

СА НАУЛЕПШИА ХЕЛААА А СНА
ТЕАТАР ПОУЗНОУ

БЕОГРАД
3. ОКТОБРА 1986.

Милош Ковачић

Душан Јовановић

Д. Сундговинд-Сунд

Бранко Ђекић

Милош Ковачић

Др. Де

Ковачић Јовановић

Земља јесмо

Земља јеси^х
и ти Словена међу ителана
матиче плело
и твоје поданице
плеле неротичке
које си јушрос први иуи
одвела I под небо сиње.

Земља која све иуи
процупаће ииуи
радмича I ииуи

и ииуи будутих смета,
и иуиуове побуре
е предочи ииуи
и иуиуи ииуи, ииуи
Земља бити
и свел ииуи ииуи
иуиу сад дубоко
иуиу ииуи ларве,
иуиу ииуи збелови,
зове ииуи
и ииуиу сунгев, ииуиу
и ииуиу ииуиу главе

Изложени рукописи из збирке песама **Немам више времена**

Земља јесмо, Хитна посета, Време прошло, Прво смо дуго мислили, Силазите полако, Оделите куће, Земља јесам,
Преоран гроб, Лав на самрти

Кипића посета

Понекад као прамесеница
обасјани собу
провирав кроз окно
само једном обрвом, једним оком
и полако ћутећи.

Као да те се не тичу секунди ни сати,
као да се докоп,
превртеш књиге и рукописе,
али док се окренеш,
на брлици си.

Идем ноћу пред ноћу до првог угла
а затим се, као у детињству,
дам у бекство.

А као да те није ни било,
поново си у тој нести.

Вас који ме знате још из мојих песама о покошеним ливадама, стрепњама, из песама о крвавим бајкама, о Србији великој тајни, вас који ме знате као песника који тражи помиловање за вољне и невољне грехове, као песника сонета – нека не зачуди мој занос јапанском древном поезијом која је повезала бројне југословенске махом младе песнике, као каква политичка странка.

Мене је метафорична јапанска врста поезије привукла управо својом сликовитошћу. Као у многим уметнику у мени су два дара, један буднији јачи изразито песнички, и други, његов двојник, сликарски – што ме је навело да у младости две године похађам вечерње курсеве у Сликарској школи, поред студија југословенске књижевности на Универзитету. Тај пригушени дар за сликарство сад изражавам речју уместо цртом и бојом.

Наши бројни песници занесени хаику поезијом показали су да у многим живи упоредо песник и сликар. Таленти иду удружени: сликар бива и помало песник, а у песнику постоји и латентни музичар.

(из нацрта предговора за збирку хаику поезије)

Порука деци о Змајевим дечјим играма

Играјте се, децо!

Играјте се пиљака, клиса, бацајте лопте увис, прескачите ватру, рвите се, одбацујте камен с рамена, трчите, трчите певајући.

Зовите у игру и књижевнике који пишу за вас и о вама, зовите све људе који су много учинили да се рађају песници за децу, да се штампају књиге какве деца воле...

Играјте се, децо! Нека вам се и машта разигра као и срце, велики саобраћајац на путевима ваше младе крви. Говорите наизуст Змајеве стихове, претварајте се у јунаке његових песама, уписујте у пачје школе, пријатељите са птицама и домаћим животињама, играјте се с мачком Тошом, са страшним лавом, малом Јуцом, са леним Гашом. Играјте се јунака из народних песама, из прича и бајки, из наше борбе за слободу. Дружите се са Робинзоном Крусом, са Гуливером, са Пером Квржицом, са девојчицама из села Липе, са Звезданом, идите у шуму где дрвеће хода, можда ћете тамо срести и Пиргу. Молите Ршумовића да натера тате да побегну из канцеларије и поиграју се с вама.

(из рукописне заоставштине, без датума)

Ѕак у планини
Бомбар готован својом
Љубави, Ниша и Сева
црпед високих истрава,
основна школа наша,
са свјетом шест одевања,
А у кој су тисома школи,
и клице изредкаће,
и кроз прозор се виде
бараве и крлове граде.
Само се не пије тисома
Нисову звана истрава,

Над књигом бајки
Белале, признајем ти ни за мене нема
у свјету ствари ни мртве ни живе,
камене зора и пјевају истраве,
све ствари су у свјету живе и талеме
све говоре и имају будеке оги истраве.
А мени свјет се гини ту створења
ту створења о којима говоре тисома.
А ја у истрави имам поверења
и болним ојот који је пророчице.
А ја верујем победити мора
добри што креће са зми да се тисома.
Победите добри - нема разговора
не мора имати ни пружа судотворни
ни гини крепаће, нити златне пјеваје.
Над добри само тисома у царство мрака
све те потент тисома да се сја,
излетите тисома свјет из кљетака.
царство мрака мора нестати свако,
одувек сам веровала и ја.

Изложени рукописи песама за децу

Ѕак у планини, Над књигом бајки, Бумбар готован, У гостима, Маче у џепу, Вест, Бака шаљивчина, Писале су новине, Људско срце

Десанка Максимовић и Мира Алечковић са децом на Змајевим дечјим играма седамдесетих година

Десанка је брижљиво чувала стотине писама и цртежа које су јој слала деца из земље и целог света.

Драга мајка Десанко,

Завем се Васом. Од 1. IX с. т. поштом у Крајеву
Одрасло Васељеном деци... Грва кроз. Тем
конија. У лектури ћу учити не знам коју
неку Вашу песму. За домаћи задатак знам да ће бити анализа једне Ваше песме. Замолио бих Вас
да ће бити анализа једне Ваше песме. Замо
лио бих Вас да ми Ви анализирате неку
Вашу песму и да ми анализу пошаљете у писму... Желео бих да то тако буде урађено да могу да добијем
(5). Најљубазније Вас молим.

С другарским поздравом
М. Максимовић Васо
Црвеним крстом 24/51
34000 Крајеву

Писмо ученика из Крагујевца Десанки Максимовић

... У лектури ћу учити не знам коју неку Вашу песму. За домаћи задатак знам да ће бити анализа једне Ваше песме. Замолио бих Вас да ми Ви анализирате неку Вашу песму и да ми анализу пошаљете у писму... Желео бих да то тако буде урађено да могу да добијем (5). Најљубазније Вас молим.

Бесачка

ПРЕВОДИ

8.

а

Ворим, збоља, да преводим. Преводим
ме обуздава као игра шаха. Ваљда пре
важна поезију и биром песника.
прека, сродност са собом, у осећању
мо и мислима. — Пазим на тачност,
— Пазим се да не изневерим природу ва-
ног језика. Преводим с језикот и

Moј čas
Kada moј čas kucne,
ne znam kako ću se otrgnuti
od ovoga sveta,

od osmeha njegove
toplijeg i od milovanja.

Kako ću otkinuti od očiju
zamegljenu Vitoše grud
s prozorima-žutim svetlinam
pod nebom zvezdanim?

Kako ću se rasteviti
od pevanja našeg more

— kelim izd
enje ne

h?

iti naš

ov u o

d Dobru

pisak

ike

emp

to lež

Десанка Максимовић је преводила са бројних словенских језика: руског, украјинског, белоруског, словеначког, бугарског, чешког, пољског, словачког, као и несловенских: јерменског, грузијског, литванског, летонског, француског, норвешког...

Најчешће је преводила сама, али понекад и у коауторству с Јаром Рибникар, Љубишом Рајићем и др. По речима проф. др Миодрага Сибиновића, приређивача два тома превода у Целокупним делима, „са оригинала је преводила руске, украјинске, словеначке и бугарске песнике – а остале, према дословном преводу на руски, који садржи и опис оригиналног метра, квалитета и распореда рима, као и других еуритмијских или еуфонијских особености песме, дакле, према тзв. подстрочнику.“

Приликом истраживања материјала за ову изложбу пронађено је још неколико десетина превода који нису објављени, јер до сада нико није имао увида у комплетну заоставштину Десанке Максимовић.

Најбројнији су необјављени преводи песама са руског језика: Бориса Дубровина, Генадија Прашкевича, Маргарите Алигер, Агније Барто, Сергеја Викулова и превод једне Пушкинове песме „Дивна веверица“.

Необјављених превода има и са бугарског. Међу ауторима су и Јелисавета Багрјана и Иван Вазов. Велики је број необјављених превода и са словеначког језика. Међу њима су аутори: Дане Зајц, Ада Шкерл, Иван Минати, Дора Груден, Тоне Павчек, Вера Албрехт, Цирил Злобец.

Са украјинског су изложени необјављени преводи песама Ивана Франка и Захара Гончарука.

Међу експонатима су и преводи Косте Рацина, Славка Јаневског и других македонских песника. Необјављених превода има и са француског, норвешког, пољског и других језика.

Moј čas

Kada moј čas kuće,

ne znam kako ću se otrgnuti

(сбоглас (prezide songe))

x od ovoga sveta

od neobuhvatnog mu zagrlja

s horizonta na horizont,

od osmeha njegova sunce,

toplijeg i od milovanja

(гору (мџа))

Kako ću otkinuti od očiју

zamagljenu Vitoše grad

s prorokima-šutim svetlinama

pod nebes svendanima?

Kako ću se rastaviti

od pevanja našeg more

(својим мџа (с'е'е'е'е))

s talasima doletelim izdaleka

Što nose streljenje nekog srca

(с'е'е'е'е)

zagledanog u njih?

Kako ću zaboraviti naše idrole

čiji se tožni rov u oblacima

plečno roni nad Dobručom?

Kako zagušiti plinak

obližnje fabrike

koja se budi

спречена (с'е'е'е'е) (с'е'е'е'е)

s pitanjem "Što leliš?"

Ruke su nam potrebne,

potrebne su nam ruke".

Ne znam kako ću se otrgnuti

(сбоглас)

od ovoga sveta

kada reči nisu dovoljne

koju mi je znano utoliti

(жажда напастна - (напастна))

i probuditi opet-

čak prema toј smrti

koja se neprestano

u život preporodja?

Reči će mi biti

kap u okeanu,

a neizrečeno će ostati u meni

i izdahnute s mojim dahanjem.

Ne znam kako ću se otrgnuti

(сбоглас)

od ovog sveta?

пошта шел на крај.

Мишине

"Разковнице" е символ, а не физическото растение не гетире мена. То е нешто како магиз. Намерете ваш, народно дума. Тази магиз" ми трвдо за да направу думите ми видими и зучи. тв, "магизта", не аз. Така е в новото издание на това стихотворение.

Мој час

- 1) Не знав думата otrgnuti дали значи "богувам".
- 2) ~~Вложит~~ думата "дорй"; много е важно. Или "милувката" е за нека најголема срдечна топлина? ~~Из~~ искам да кажа, не умишната на сонцето е по-топла дорй и от милувката.
- 3) Не знав "реванја" дали значи "пзна".
- 4) Думата "спрееноста" е важна. тв дава моето отношение или работното

на заводот.

5 - Думата "магизта кенаситна" е магизмот за живот, како елементи участва в мене и нав ме дордв се магизта. Тав думи одзвонил целих есени на стихотворението.

Мила Десанка, моите одбени са долги, но процветите са мали и поправките са лесни. Прости ми, не ти издавам работа. Утешава ме мислата, не ти, како голем поет, лесно ќе разбереш значението на тав кванси и лесно ќе ~~те~~ поправиш малките грешки.

Баврзана е в Италиа. Цом се вине, ќе ѝ предав твоите поризи. А, бав уде мису в Полеа и бу-курцу - вориок се преди три дни.

Колко кратко беше нашемо свизидане, мила Десанка! Аз

Драги пријатељи,

Ја сам поново, можда и последњи пут у другој домовини своје поезије – јер захваљујући славистима и вашим познатим песницима, који су ме преводили, моји стихови су се преселили у руски језик. Ја сам се родила и одрасла у русофилској породици и због тога сам на преводе мојих песама на руски посебно поносна.

Моји стихови у руском језику имају своју лепоту. Песма “Снегови детињства”, коју је превела Маргарита Алигер, богатија је, можда зато што код вас, у Русији, има много више снега, него у Србији, и много је више речи које га описују. “Мешење хлеба” Борис Слуцки је превео тако да се из стихова шири мирис српског војничког хлеба. Део свог огромног талента Ана Ахматова је дала и мојој поезији.

У почетку сам заједно са својим мужем Сергејем Сластиковом, који је био мој учитељ руског, преводила прозу. Били су то Достојевски и Чехов. Посебно ми је драг превод приповетке “Кротка” Достојевског. Критика је била веома похвална. За тај превод везана је једна занимљива прича из које сам ја извукла важан науч. Наша позната књижевница Исидора Секулић приметилa је у њему једну, за мене несхватљиву грешку – просто мрљу у преводу! Испоставило се да сам ја помешала две, за Србе, сличне речи: бомбоне и конфете. Од тада имам навику да обавезно још једном проверим све речи у речнику. Ето мале анегдоте из праксе преводиоца почетника.

Касније сам почела да преводим поезију. Преводила сам у највећој мери песникиње, али не зато што спадам у сифражеткиње, далеко било! Просто сам приметилa да мушкарци преводиоци пренебрегавају стваралаштво жена песника и желела сам да исправим ту неправду. Али пролазило је време и једном ми је слависта Олга Кутасова рекла: “Десанка, доста је било жена, пређите на мушкарце!” И ја сам послушала њен савет. Наравно, да би се превела руска поезија, требало би триста година. Нажалост, то је немогуће и зато мене мучи осећај кривице пред многим дивним песницима које ја волим, а још нисам стигла да их преведем на српски језик.

На растанку са вама, још једном бих желела да захвалим свима који су мене, југословенског песника, учинили помало и руским. Бојим се да нисам успела да вратим руској књижевности, и књижевностима других совјетских република, где су ме такође преводили, ни мали део онога што је подарено мени.

(из говора Десанке Максимовић на руском језику, шездесетих у СССР-у)

ПРЕПИСКА

Draga Desanka,

Sve što sam, čak i preko tvoje i s njima, činio sam u najboljem ekritičnošću koja nas obio poboljšava i da će se e, međjutim, sasvim obratn sve zamjerke koje se tiču h prevoda. Zato se moraju p line, barem one koje se u kol

: "konsekvence" bi se sastojale je prerade prevoda onih pjesa Markarjan, S. Kaputikjan i dr

Преписка Десанке Максимовић са руском књижевницом Идом Радвољином

... Мила Идо, немој молим те тамо припремати никакав јубилеј нити помишљати то. Онај портрет у "Политици" је случајно пао у ову несрећну годину (сваке недеље о некоме изађе, ако си приметила). Ако нешто у животу не волим, то су такве ствари. А особито би ми било болно да се говори о мени поводом тога што сам већ више од пола века на том свету. То није женска сујета, већ бол песника који је одувек певао о младости или тужио за њом. Нека негде неко читајући моје младе песме замишља да сам још девојка очарана животом. Нека ме изједначује с мојим песмама...

18.3.1960.

... Много ми је мило што ће књига изаћи у мају и што су преводи тако успели. А како и не би кад су све најбољи песници преводили. За сав тај успех и то што ће ме знати Русија имам на првом месту да захвалим теби јер мене док се ти ниси вратила из Југославије нико није тамо знао...

11.3.1961.

... Једно десетак дана сам стално путовала због Дана жена, уз то читала по Београду. Било је понајпријатније код неких малих петогодишњака. У част својих мама направили су изложбу и сваки акварелом насликао своју мајку... једна мама има црвену браду јер је боја с усана сцурила; друга има једну једину обрву, четкица их је неспретно саставила; у треће је торбица већа него цела сукња; четврта је без ногу, али су јој зато руке двапут дуже; пета као снешко белић има жут нос.. Осећам се инспирисана кад на то мислим...

25.6.1969.

... Мени ће сутра изаћи сабрана дела код "Нолита", готова су, само да уђу у књижаре. Има седам књига (Ужас! Како је банално писати тако много, тек сад видим, и стид ме је.)...

13.10.1972.

... Прослава Андрићеве осамдестогодишњице биће и у Травнику, па ће многи тамо ићи (У Београду је академија већ била, и поздравила сам га том приликом). Страшне су овакве прославе. Видела сам да је и Андрића све то мучило. Павле Савић, председник Академије, да га развесели, рече му: "Све Вам је, Иво, данас лепо само Вам цифра не ваља". (Цифра 80!)...

23.2.1973.

... Ја сам дала "Просвети" збирку песама (они су ми тражили), зваће се "Земља јесмо" и појавиће се у пролеће. То су песме написане последње четири године. Ваљда ће књига бити добра. Једном ми је Иво Андрић рекао како су му се необично свиделе управо песме из циклуса по коме сам и књигу назвала. Волим што ће ти жалосни стихови изаћи у засебној збирци...

16.2.1978.

... Иначе, у књижевнике наше и уметнике ударио неки помор – за непуних шест недеља смо изгубили: Велибора Глигорића, Рашу Плаовића, Крклеца, Црњанског, Скендера Куленовића и пре неки дан Ђуру Гавелу. Тако да се најчешће виђамо на сахранама. (Тебе сунце грејало! - како би рекли сељаци из Бранковине кад о овим стварима говоре)...

2.11.1986.

... Тако си ми лепо писмо на написала, као да си га спремила за штампу, и тако си ми живо насликала своју децу. Сва твоја писма су таква. Ти си књижевник и када пишеш писма, а ја се ваљда истрошим у песмама и не остане у мени песника за друге ствари. Једном ме је моја покојна Мара прекорела када сам дајући Радовану неку своју књигу, написала просто, отприлике: "Радовану, пријатељски, Десанка". Мари се учинило да је срамота тако просто рећи песнику, који на књигама које ми посвећује напише скоро песничку строфу или запис сличан Андрићевим записима. Зато јој нисам никад давала да прочита моје писмо теби. Ти имаш антене за моју душу и осетиш шта стоји и иза мојих непесничких, неписатељских писама...

16.10.1992.

... Из новина ниси могла дознати како је код нас. Колико год има народа око нас, и у целој Европи и целом свету, сви нас мрзе. Сви мрзе Србе. Сваки због неког свога рачуна. Земља нам је пуна избеглица, пуна избегле деце. Наше лепо Сарајево је готово све порушено и друга нека места у тим крајевима. Децу избеглу, без родитеља, примиле су породице из Србије. Србија чини велике напоре да се народ спасе, да потпуно не пропаднемо. Не знам да ли због неког ината, чикања, Београд кречимо, поправљамо, зидамо неке нове зграде. Вероватно људи мисле да ће непријатеље уплашити, да ће им се учинити да смо спокојни. Болно је, страшно је што нам ни Русија не може помоћи, али док је ње, ваљда ће бити и нас...

Преписка Десанке Максимовић са преводиоцем Олгом Кутасовом

5.2.1959.

... Не могу просто да верујем да је и Ахматова примила да преводи моје песме и да су јој се толико свиделе. Срећна сам због тога. ... Захвалите јој, молим Вас, Оља, за сву ту љубав и пажњу према мени, за лепо мишљење и поздравите је...

1.5.1959. (1)

... Дивна је песма Ане Ахматове. Превешћу је и потражити јој место у ком од наших листова...

... Задовољство је, знам, преводити, али и велика мука. Тако ми је жао што Вас замолих да и песму "У пролеће" узмете у обзир. Тек сад видим колико је тешка. Ако Вам моја објашњења не помогну, оставите је. Слажем се с Вама да бих могла видети преводе за које се бојите и дати примедбе...

... Као на небу бело сунце је погрешно, вероватно, наштампано, треба да стоји: као на небу бело рунце (ваљда у првом издању књиге уместо р стоји с). Руно је вуна на јагањцима, облаци личе на нежна јагњећа руна (у деминутиву, ласкателном, каже се рунце, као пиленце, маченце итд.)...

... На белом хлебу је онај осуђени на смрт коме уочи погубљења дају да једе и пије све што му срце жуди, вина, дувана, белог хлеба који се робијашима обично не даје сем уочи смрти. У овој песми моја гонитељка зна да ми нема спаса, да ће ме стићи и милостиво ми даје да још једном уживам у ономе што волим, као осуђени на смрт што ужива један дан на белом хлебу.

5.12.1961.

... Андрића ретко и на кратко виђам. Свет му сада толико досађује да хоћу да га бар себе поштедим. Верујем да ових дана не може ништа да ради. За дан или два путоваће да прими награду...

25.3.1962.

... Молила сам Марјана Јурковића да у Народној библиотеци прегледа сва издања Шимуновићева, па оно где буде најбољи предговор и примедбе да набавимо и пошљемо Вам...

29.3.1968.

... Песници модернисти су презирали такве песничке реквизите, изразе, као што су плаветни април, априлска плавет, роса, ливада итд. Њихов речник је градски, интелектуалног порекла. Све што је природа и њене лепоте, све што су песници некад опевали, они презиру, а ја тражим помиловање за те лепоте, тојест тражим право да се и даље може певати о плаветници, изворима, водопадима, маглама итд...

13.6.1986.

... Бићу у Београду кад дођеш, а можемо бар на дан отићи заједно с Маријом у Бранковину да видиш како је у школи где сам учила и живела Ваљевски музеј направио културни центар посвећен мом раду и животу – књиге, фотографије, одликовања, афише...

14.1.1987.

... Болујући сам Марију преводила. Има дивних и потпуно ми јасних песама, те се за њихов превод и не бринем. А има неких лепих из раног периода, писаних кад је имала око 22 године; оне су смештене на крају књиге и међу њима има таквих да нисам добро могла појмити шта мисли, мада ми је језички било јасно. Ту сам у преводу била мало слободнија јер и она је ту била таква. (То је писано кад је и у Русији владао неки "модернизам"). Песма "Ръявол", тј. реч Ръявол, не знам шта значи, као да је нека врста ђавола и цела је песма, лепа, али чудна. Волела бих видети слику о којој говори...

16.11.1992.

... Не знам хоће ли Бог дати да се још једном видимо, али знајте, ако те среће не буде, да сам вас врло волела, да сам вам захвална што сте све учинили да постанем и нека врста руског песника. Да вас није то се не би могло догодити. Рада и Бранислав знају руски, па кад мене и не буде било, ви долазите к нама. Србију немојте заборавити...

1993.

Честитка за Нову годину

... нека буде бар код вас у Русији мира, слоге. Код нас још понегде (у Хрватској, Босни) пуцају. Сви смо показали своје право лице...

Договор Ренне

МА Ренне

от Уолтера Брауна, с

21-е окт. 1988

21-е окт. 1988

Позивнице упућене Десанки Максимовић за разне свечаности и пријеме:

Из амбасада Француске, САД, Кине, СССР, Немачке; из Председништва СФРЈ од Јосипа Броза Тита

Поздрављајући и дајући честитке,
мисао ми је да и Јана саопште
своје поздраве браћу, сестрама и свима
нашим људима
Јана
Алексовић

Срећну нову 1969 годину Јана и
Вангелина вас
Иво Андрић

Честитке за Нову годину које су Десанки Максимовић упућивали књижевници, политичари и друге познате личности:

Народна библиотека Србије, Иво Андрић, Мира Алечковић, Видое Подгорец, Павле Савић, Душан Каназир, Борисав Јовић, Гроздана Олујић, Антоније Исаковић, Милован Данојлић, Борис Дубровин, Ганчо Савов, Изет Сарајлић, Александар Деспић, Љубомир Симовић, Слободан Ж. Марковић и др.

Честитке и телеграми које је Десанка добила поводом бројних награда и признања:

Његошеве награде, Ордена Светог Саве, Седмојулске награде, Вукове награде, Ордена југословенске звезде са лентом, награде АВНОЈ, Змајеве награде

Писмо Изета Сарајлића од 22.09.1981.

...Ви знате да сам Вам ја у свом срцу дао све награде од Златног вијенца, преко Његошеве и Шантићеве, до Нобелове! И не само ја!

ПАРТИЗАН ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЛИЧНА КАРТА

ЛИЧНЕ СТВАРИ

Ime: Desanka
Prezime: Maksimović
Rođena dan: 16. V. 1892.
Mesto rođenja: Rabrovica

ИТИМАЦИЈА

ДРЖАВНА РЕПУБЛИКА
СРБИЈА
Извршни одбор Српске Грвљан
Београд
Директорат за унутрашње послове

Desanka
(Својеручни потпис)
23. VII. 1941

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
ROYAUME DE YUGOSLAVIE

PASSEPORT

УДРУЖЕЊЕ
КЊИЖЕВНИКА
СРБИЈЕ

БРОЈ ЧЛАНСКЕ КЊИЖИЦЕ

№ 000004

Француска

DESANKA MAKSIMOVIĆ

Име и презиме

Година рођења 1898.

Члан УНС од 1944.

Секретар *Борислав Браун*

1981.	1982.	1983.
1984.	1985.	1986.
1987.	1988.	1989.
1990.	1991.	1992.
1993.	1994.	1995.
1996.	1997.	1998.
1999.	2000.	2001.

PEN

МЕЂУНАРОДНИ П.Е.Н.
СРПСКИ П.Е.Н. ЦЕНТАР
БЕОГРАД, ЈУГОСЛАВИЈА

ЧЛАНСКА КАРТА

Десанка Максимовић

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ

почасни

Бр.

СЕКРЕТАР *Душан Јелић*

ВАЖИ ДО

Чланска књижица Удружења књижевника Србије

Чланска карта Српског П.Е.Н. центра

Дозвола за рад у читаоници Народне библиотеке Србије

Почасна чланска карта Библиотеке Матице српске

Тужно Одлазак

Тужно је било из одласка јутро
мирисало на дим са предграђа;
с кровова првих тек сан се и мрак утро;
не беше још час када се сунце рађа.

Срећом текло мене пуно болатане
на пољиварана рече бавура
на курцу гораци ју, на стубе
потоци нестарајуће и суве;

на сунце и јутро неволе иду
и мисли текло ми то се још утављу
мисли док друштво се смеје и свати
тешко је мисли само и пуштају.

ОДЛАЗАК

Тужно је било из одласка јутро,
мирисало на дим влака; са предграђа,
с кровова првих тек сан се и мрак утро;
не беше још час када се сунце рађа.

Рукопис песме Одлазак

Због нечиткости и каснијих исправки претпоставља се да је ово прва верзија песме. У Целокупним делима објављена је верзија са знатним изменама у првој строфи.

“Оставићу вам једино речи...”

из песме *Опорука* Десанке Максимовић

Аутори изложбе и каталога

Мирјана Станишић, Биљана Калезић и Бранкица Ресан

Супервизор изложбе:

проф. др Станиша Тутњевић

Стручни консултант:

проф. др Александра Вранеш

Аутор уводног текста:

Радмила Лазић

Превод уводног текста на енглески језик:

мр Драган Пурешић

Скенирање:

Драган Митровић

Организатор изложбе:

Никола Вукановић

Дизајнер изложбе

Озарија Марковић Лашић

Графички дизајн

Растко Шурдић

За издавача

Дејан Ристић

Издавач

Народна библиотека Србије

Штампа

Типографик плус

Тираж

300

ISBN 978-86-7035-290-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41:929 Максимовић Д. (083.824)

СТАНИШИЋ, Мирјана, 1968-
“Оставићу вам једино речи ---” : каталог
изложбе рукописне заоставштине Десанке
Максимовић / [аутори изложбе и каталога
Мирјана Станишић, Биљана Калезић и Бранкица
Ресан ; аутор уводног текста Радмила Лазић ;
превод уводног текста на енглески језик
Драган Пурешић]. - Београд : Народна
библиотека Србије 2013 [Београд : Типографик
плус]. - 48 стр. : илустр. ; 21 x 23 cm

Део текста упоредо на срп. и енгл. језику. -
Подаци о ауторима преузети из колофона. -
Тираж 300. - Десанка Максимовић - народна
песникиња: стр. 6.

ISBN 978-86-7035-290-2

1. Калезић, Биљана, 1976- [аутор] 2.
Ресан, Бранкица, 1973- [аутор]
а) Максимовић, Десанка [1898-1993] -
Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 196640268